जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) अंतर्गत अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट आणि टंचाई परिस्थितीत करावयाच्या उपाययोजनाबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
नियोजन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक-डिएपी-१०२५/प्र.क्र. ३४३/का.१४८१
ई ऑफिस क्र. १३३८९२०
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२
दिनांक:- २६ सप्टेंबर, २०२५.

वाचा :- १) शासन निर्णय, नियोजन विभाग क्रमांक-डिएपी-१०१४/प्र.क्र.१९८/का.१४८१, दि. २७/०८/२०१४.

२) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्रमांक-डिएपी-१०२३/प्र.क्र.९८/का.१४८१, दि. १५/०३/२०२४.

३) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्रमांक - डिएपी- १०२५/प्र.क्र.३०६/का.१४८१, दि. ०४/०८/२०२५.

प्रस्तावना :-

जिल्हा नियोजनासाठी प्रत्येक जिल्ह्यात "जिल्हा नियोजन समिती" कार्यरत आहे. प्रत्येक जिल्ह्याच्या वार्षिक योजनेचा आराखडा अंतिम केल्यानंतर सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजनेचा निधी अर्थसंकल्पित करुन वितरीत करण्यात येतो. जिल्हा वार्षिक योजनेतील निधी वाटपाबाबतच्या पूर्वीच्या शासन निर्णयांचे एकत्रिकरण करुन सुधारीत शासन निर्णय दिनांक २७/०८/२०१४ रोजी निर्गमित करण्यात आला होता. सदरहू शासन निर्णयान्वये जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) करीताच्या निधीचा वापर अतिवृष्टी तसेच टंचाई असलेल्या भागात तातडीच्या उपाययोजना राबविण्यासाठी करण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना देण्यात आल्या होत्या. सदरहू शासन निर्णय वाचा येथील अ.क्र.३ नुसार अधिक्रमित करण्यात आला आहे.

वरील पार्श्वभूमीवर, जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) मधील निधीचा वापर अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाईग्रस्त परिस्थितीत करावयाच्या उपाययोजनांकरीता करण्यासंदर्भात तरतुदी विहित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यास अनुसरुन शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

वातावरणीय बदलामुळे राज्यात पावसाचे प्रमाण कमी जास्त असल्याने, काही भागात अतिवृष्टी तर काही भागात टंचाई परिस्थिती उद्भवत असते. अशी परिस्थितीत वारंवार उद्भवत असते. जिल्ह्यात अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाई परिस्थिती उद्भवल्यास, अशा परिस्थितीत तातडीच्या उपाययोजना राबविणे अत्यंत आवश्यक असते. त्यास अनुसरुन जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) मधील निधीचा वापर अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाईग्रस्त परिस्थितीत करावयाच्या उपाययोजनांकरीता करण्यासंदर्भात पुढीलप्रमाणे तरतुदी विहित करण्यात येत आहेत.

(१) जिल्ह्यात अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाई परिस्थिती उद्भवल्यास, अशा परिस्थितीत तातडीच्या उपाययोजना जलदीने राबविण्याकरीता जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) अंतर्गत नियमित योजनांसाठी अनुज्ञेय असलेल्या ९५% निधीमधून पुढीलप्रमाणे निधी पुनर्विनियोजनाव्दारे उपलब्ध करुन देता येईल.

अ) अतिवृष्टी, गारपीट, पूर परिस्थितीत करावयाच्या तातडीच्या उपाययोजना ५%

ब) टंचाईग्रस्त परिस्थितीत करावयाच्या तातडीच्या उपाययोजना ५%

(२) जिल्ह्यात अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट यामुळे गंभीर परिस्थिती उद्भवल्याचे अथवा जिल्ह्यात टंचाईग्रस्त परिस्थिती उद्भवल्याचे शासनाने घोषित केल्यास आणि शासनाकडून (संबंधित प्रशासकीय विभागांकडून) या प्रयोजनार्थ निधी उपलब्ध होण्यास काही कालावधी लागण्याची शक्यता विचारात घेता, तातडीची उपाययोजना म्हणून संबंधित जिल्ह्याच्या "जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण)" एकूण मंजूर नियतव्ययाच्या ५% इतक्या मर्यादेत निधी अशा परिस्थितीत खर्च करण्यासाठी जिल्ह्यास मुभा राहील.

(३) वरील परिच्छेद क्र.१ मधील (अ) व (ब) येथील नमूद नैसर्गिक आपत्तीच्या प्रसंगी प्राप्त परिस्थितीनुसार निधीची अधिक प्रमाणात आवश्यकता असल्यास, जिल्हा नियोजन समितीच्या मान्यतेने जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) करीताच्या एकूण मंजूर नियतव्ययाच्या कमाल १०% पर्यंतच्या मर्यादत निधी सदरहू प्रयोजनासाठी खर्च करता येईल.

(४)एखाद्या जिल्ह्यात एका आर्थिक वर्षात प्रथम टंचाई तसेच नंतर अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट या दोन्ही बाबी उद्भवल्यास, व त्या जिल्ह्यात टंचाईच्या उपाययोजनांसाठी अनुज्ञेय असलेल्या ५% मर्यादेपेक्षा कमी खर्च झाल्यास, त्यातील उर्वरित शिल्लक निधी अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट परिस्थितीच्या तातडीच्या उपाययोजनांसाठी वापरता येऊ शकेल. या सर्व कार्यवाहीसाठी जिल्हा नियोजन समितीची मान्यता आवश्यक राहील.

(५)एखाद्या जिल्ह्यात फक्त टंचाई किंवा फक्त अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट अशी परिस्थिती उद्भवल्यास, त्यावरील उपाययोजनांसाठी १०% मर्यादेपर्यंत खर्च करण्याची मुभा जिल्हा नियोजन समितीच्या मान्यतेने राहील.

(६) वरील परिच्छेद क्र.३ व ४ मध्ये नमूद बाबींकरीता कोणत्याही परिस्थितीत खर्च करावयाची मर्यादा जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) करीताच्या एकूण मंजूर नियतव्ययाच्या १०% पेक्षा जास्त असणार नाही.

(७) अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट, टंचाई इ. परिस्थितीत करावयाच्या उपाययोजनांसाठी तातडीने निधी मंजूर करण्याचे अधिकार, मा.पालकमंत्री तथा अध्यक्ष "जिल्हा नियोजन समिती" यांना असतील. तथापि, सदर कार्यवाहीस नजीकच्या जिल्हा नियोजन समितीच्या बैठकीमध्ये मान्यता घेणे आवश्यक राहील.

(८) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्रमांक- सीएलएस ५९८३/२४८३६१/प्र.क्र.८२०/म-३, दि.३१ जानेवारी, १९८३ मध्ये नमूद केल्यानुसार २४ तासांत एकूण ६५ मि.मी. पाऊस पडल्यामुळे अतिवृष्टी झाल्याने नुकसान झालेल्या भागात तसेच पूर परिस्थितीने बाधित गावांमध्ये उपरोक्त शासन निर्णयामध्ये नमूद केल्यानुसार आवश्यक त्या उपाययोजना करण्यात याव्यात.

(९) अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट, टंचाई इ. संदर्भात उपाययोजना करताना शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेले शासन निर्णय/परिपत्रक/आदेश, इ. ची अंमलबजावणी करण्यात यावी.

(१०)संबंधित प्रशासकीय विभागांकडून करण्यात येणाऱ्या उपाययोजनांसाठी काही वेळा तातडीने निधी उपलब्ध होत नाही किंवा आवश्यक ती मान्यता त्वरीत मिळत नसल्यास, अशा अडचणीच्या परिस्थितीत विवरण पत्र "अ" आणि विवरणपत्र "ब" मध्ये नमूद तातडीच्या उपाययोजनांवर, जिल्हा नियोजन समितीच्या अधिनस्त असलेल्या जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) करीताच्या एकूण मंजूर नियतव्ययातून कमाल ५ % मर्यादेत निधी खर्च करता येईल.

(११) अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाईच्या परिस्थितीत अनुक्रमे "विवरणपत्र-अ" व "विवरणपत्र-ब" येथे नमूद तातडीच्या उपाययोजनांवर खर्च करतांना गाभा क्षेत्र/बिगर गाभा क्षेत्र असे बंधन राहणार नाही. त्याचप्रमाणे याबाबतच्या खर्चाचा स्वतंत्र हिशोब/लेखे ठेवण्यात यावेत.

(१२)अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाईच्या परिस्थितीत अनुक्रमे "विवरणपत्र अ" व "विवरणपत्र ब" येथे नमूद तातडीच्या उपाययोजना राज्य शासनाने अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट तसेच टंचाई परिस्थिती म्हणून अनुज्ञेय केलेल्या भागात राबविण्यात याव्यात.

(१३)नियमित राज्य योजनेअंतर्गत निधी उपलब्ध असल्यास, जिल्हा योजनेचा निधी खर्च करण्यात येऊ नये.

(१४) संबंधित आर्थिक वर्षाच्या जिल्हा योजनेची असणारी बचत प्राथम्याने अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाईच्या परिस्थितीत करावयाच्या उपाययोजनांच्या कामांसाठी वळती करावी. त्यानंतर केंद्र पुरस्कृत योजना वगळून, अन्य योजनांमध्ये झालेला खर्च व उर्वरित निधीची आवश्यकता विचारात घेऊन, प्रत्येक योजनेवरील तरतुदीत कपात करुन उर्वरित आवश्यक निधी उपलब्ध करुन देण्यात यावा. अशाप्रकारे निधी उपलब्ध करुन देताना गाभा क्षेत्र / बिगर गाभा क्षेत्र असे बंधन राहणार नाही.

(१५) टंचाईच्या कामांसाठी शक्यतो जिल्हा वार्षिक योजनेच्या मुळ आराखडयातच तरतूद करण्यात यावी किंवा ते शक्य नसल्यास, केंद्र पुरस्कृत योजना वगळून, अन्य योजनांसाठी निधीची आवश्यकता विचारात घेऊन, प्रत्येक योजनेवरील तरतुदीत कपात करुन आवश्यक तो निधी उपलब्ध करुन द्यावा तसेच सदरचा खर्च टंचाई घोषित केलेल्या व पिण्याच्या पाण्याचे दुर्भिक्ष असलेल्या भागातच करण्यात यावा.

(१६)अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट या परिस्थितीत त्याचप्रमाणे टंचाईच्या परिस्थितीत करावयाच्या उपाययोजनासंबंधी कामांच्या गाव निहाय / काम निहाय आराखडयास जिल्हा नियोजन समितीची मंजूरी घेणे आवश्यक राहील.

(१७) "विवरणपत्र-अ" व "विवरणपत्र-ब" येथे नमूद योजनांच्या मंजूरीसाठी केंद्र / राज्यस्तरीय योजनांसाठी जे निकष / नियम/ अटी व शर्ती लागु आहेत, तेच निकष / नियम / अटी व शर्ती जिल्हा योजनेतून मंजूर करावयाच्या कामासाठी लागु राहतील.

(१८) अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती व गारपीट तसेच टंचाई या सारख्या परिस्थितीत करावयाच्या "विवरणपत्र-अ" व "विवरणपत्र-ब" येथील उपाययोजनांसंबंधीच्या कामांना प्रशासकीय मान्यता देण्याचे अधिकार जिल्हाधिकारी यांना जिल्हा योजनेच्या अधिकारांप्रमाणे राहतील.

(१९) अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट व टंचाईग्रस्त परिस्थितीत करावयाच्या तातडीच्या उपाययोजनांवर करण्यात येणाऱ्या खर्चाचा अहवाल जिल्हाधिकारी यांनी प्रत्येक महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत मदत व पुनर्वसन विभाग आणि पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग यांना सादर करणे आवश्यक राहील.

(२०) अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट व टंचाईग्रस्त परिस्थितीत करावयाच्या तातडीच्या उपाययोजनांवर करण्यात येणारा खर्च "इतर जिल्हा योजना" या लेखाशीर्षाखाली भागविण्यात यावा. या अनुषंगाने जिल्हा योजनेचे पुनर्विनियोजन करण्याचे अधिकार मा. पालकमंत्री तथा अध्यक्ष, जिल्हा नियोजन समिती यांच्या सल्ल्याने जिल्हाधिकारी यांना असतील. मात्र जिल्हा नियोजन समितीच्या पुढील बैठकीत याची मान्यता जिल्हा नियोजन समितीकडून घेण्यात यावी.

(२१) अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट व टंचाईग्रस्त परिस्थितीत करावयाच्या तातडीच्या उपाययोजनांवर करण्यात येणारा खर्च "इतर जिल्हा योजना" या लेखाशीर्षाखाली भागविण्यात यावा. सदर लेखाशीर्षांतर्गत खर्च करण्यासाठी आवश्यक असलेली खर्चाची उद्दिष्टे अर्थसंकल्पीय पुस्तकात उपलब्ध नसल्यास, असा खर्च नाविन्यपूर्ण योजनेच्या लेखाशीर्षातूनही करता येईल. मात्र नाविन्यपूर्ण योजनेवरील खर्च (३.५%) व अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट व टंचाईग्रस्त परिस्थिती निवारणासाठी करण्यात येणारा खर्च हा विहित मर्यादेतच करण्यात यावा व त्याचा स्वतंत्र हिशोब/ लेखे ठेवण्यात यावेत. कोणत्याही परिस्थितीत या उपाययोजनांसाठी अनुज्ञेय मर्यादेपक्षा जास्त खर्च होणार नाही याची खबरदारी जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती यांनी घ्यावी.

(२२) पाणी पुरवठयासाठी टँकर्स, बैलगाडया भाडयाने लावणे, टँकर्ससाठी डिझेल पुरविणे, चारा छावण्या, डेपो सुरु करणे यावरील खर्च नियमित राज्य योजनेअंतर्गत निधी उपलब्ध होण्यामध्ये निर्माण झालेल्या अडचणीच्या कालावधीतच करता येईल. उर्वरित कालावधीत सदरचा खर्च नियमित राज्यस्तरीय योजनेतून करणे आवश्यक राहील.

२. सदरहू शासन निर्णय शासनाच्या https://www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२५०९२९१०५००७९८१६ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

SUSHAMA VIVEK KAMBLI

Digitally signed by SUSHAMA VIVEK KAMBLI
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=PLANNING DEPARMENT, 2.5.4.20=4e799d8d86920568154662ccd3b04c6e8002ed0d48f16933f57fa95ac189b330, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=9899D1573C39423ACFB8F67E9C8AEA6D8FB6B33C61F94A33819BAA81E8669F35, cn=SUSHAMA VIVEK KAMBLI
Date: 2025.09.29 10:51:32 +05'30'

(सुषमा कांबळी)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव,राजभवन, मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.उपमुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा.राज्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

७. कार्याध्यक्ष, राज्य नियोजन मंडळ, नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मुंबई
८. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
९. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
१०. सर्व विभागीय आयुक्त.
११. सर्व जिल्हाधिकारी.
१२. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
१३. आयुक्त, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई .
१४.सर्व सह / उप सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१५.संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१६. सर्व उपायुक्त (नियोजन), विभागीय आयुक्त कार्यालय.
१७.सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय.
१८.निवड नस्ती, का.१४८१.

शासन निर्णय, नियोजन विभाग क्रमांक - डिएपी १०२५/प्र.क्र.३४३/का.१४८१,
दिनांक २६ सप्टेंबर, २०२५ सोबतचे विवरणपत्र
"विवरणपत्र-अ"

अतिवृष्टी, पूर परिस्थिती, गारपीट इ. तातडीच्या प्रसंगी करावयाच्या उपाययोजना :

संबंधित प्रशासकीय विभागांकडून करण्यात येणाऱ्या उपाययोजनांसाठी काही वेळा तातडीने निधी उपलब्ध होत नाही किंवा आवश्यक ती मान्यता त्वरीत मिळत नसल्यास, अशा अडचणीच्या परिस्थितीत, जिल्हा नियोजन समितीच्या अधिनस्त असलेल्या सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजनेतून **खालील नमूद तातडीच्या उपाययोजनांवर** जिल्हा वार्षिक योजनेच्या एकूण नियतव्ययातून कमाल ५% मर्यादेपर्यंत खर्च करता येईल.

१) आपत्कालिन परिस्थितीतील लोकांचा शोध घेणे/ त्यांची सुटका करणे, प्रत्यक्ष / अपेक्षित आपत्तीग्रस्त लोकांचे स्थलांतर करणे.
२) तात्काळ मदत पुरविण्यासाठी बोट भाड्याने घेणे.
३) आपत्कालिन परिस्थितीत सापडलेल्या / स्थलांतरीत करण्यात आलेल्या व्यक्तींची मदत कॅम्पमध्ये तात्पुरती निवासव्यवस्था करणे, त्यांना अन्न, कपडे , वैद्यकीय सुविधा इ. उपलब्ध करुन देणे .
४) जीवनावश्यक वस्तुंचा हवाई मार्गाने पुरवठा करणे.
५) ग्रामीण व नागरी भागात पिण्याच्या पाण्याची तात्काळ व्यवस्था करणे.
६) सार्वजनिक जागांवरील घनकचरा काढणे.
७) आपत्तीग्रस्त ठिकाणातील अतिवृष्टीमुळे साचलेले पाणी काढून टाकण्यासाठी उपाययोजना करणे.
८) मृत व्यक्तींची / प्राण्यांची विल्हेवाट लावणे.
९) प्राण्यांच्या छावणीमध्ये वैरण, खाद्य , पाणी व औषध पुरवठा करणे.
१०) छावणीबाहेरील जनावरांसाठी चाऱ्याची वाहतूक करणे/चारा डेपो उघडणे.
११) मत्स्यव्यावसायिकांना बोटीच्या, जाळयांच्या, अन्य साहित्यांच्या दुरुस्तीसाठी बदलण्यासाठी मदत देणे.
१२) मत्स्य तलावांसाठी मदत.
१३) आपद्ग्रस्त भागात तात्काळ विद्युत पुरवठा सुरु करणे .
१४) ग्रामीण कारागिरांना खराब झालेल्या हत्यारांऐवजी नवीन हत्यारे घेण्यासाठी मदत व त्यांच्या कच्च्या/तयार झालेल्या मालासाठी नुकसान भरपाई देणे.
१५) नळपाणी पुरवठा योजनेच्या नळ वितरण व्यवस्थेची दुरुस्ती/ पाणी पुरवठ्याच्या विद्युतपंपाची / टाक्यांची दुरुस्ती, हातपंपाची व क्षतीग्रस्त प्लॅटफॉर्मची दुरुस्ती करणे, पाणी पुरवठा विहिरीची दुरुस्ती व गाळ काढणे.
१६) अतिवृष्टी व पुरामुळे नुकसान झालेल्या रस्ते, पुल व साकवांची विशेष दुरुस्ती.
१७) अतिवृष्टी व पुरामुळे नुकसान झालेल्या माजी माजगुजारी व २५० हे. पेक्षा कमी क्षमतेच्या लघुपाटबंधारे तलावांची विशेष दुरुस्ती.
१८) प्राथमिक आरोग्य केंद्र /उपकेंद्र, ग्रामीण रुग्णालये व अन्य शासकीय रुग्णालये/दवाखाने यांना जोडणारे रस्ते, त्यांच्या इमारती व विद्युतपुरवठ्यासंबंधीत सर्व बाबींची दुरुस्ती.
१९) गावांतर्गत रस्ते/रस्त्यांवरील दिवाबत्ती/ गटार व सांडपाणी व्यवस्था बाबींची दुरुस्ती.
२०) प्राथमिक शाळा, अंगणवाडी, सामाजिक सभागृहे, ग्रामपंचायतींच्या इमारती इ. बाबींची तात्पुरती दुरुस्ती.
२१) पूर प्रभावित शहर व गावांमध्ये संरक्षण भिंत बांधणे.
२२) महात्मा फुले जलभूमी अभियानांतर्गत नाल्यांचे खोलीकरण (मशीनरी व ड्रेझर वापरुन).

****

शासन निर्णय, नियोजन विभाग क्रमांक - डिएपी १०२५/प्र.क्र.३४३/का.१४८१,
दिनांक २६ सप्टेंबर, २०२५ सोबतचे विवरणपत्र
"विवरणत्र -ब"

टंचाई प्रसंगी करावयाच्या तातडीच्या उपाययोजना :

टंचाईसंदर्भात उपाययोजना करताना शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेले शासन निर्णय/परिपत्रक/ आदेश इ. ची अंमलबजावणी करण्यात यावी.

संबंधित प्रशासकीय विभागांकडून करण्यात येणाऱ्या सर्व उपाययोजनांसाठी काही वेळा टंचाई निवारणार्थ तातडीने निधी उपलब्ध होत नाही किंवा आवश्यक ती मान्यता त्वरीत मिळत नसल्यास, अशा अडचणीच्या परिस्थितीत, जिल्हा नियोजन समितीच्या अधिनस्थ असलेल्या सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजनेतून **खाली नमूद टंचाईच्या तातडीच्या उपाययोजनांवर** जिल्हा वार्षिक योजनेच्या एकूण नियतव्ययातून कमाल ५% मर्यादेपर्यंत खर्च करता येईल.

(१) तात्पुरत्या नळ पाणी पुरवठा योजना.
(२) नवीन विंधण विहिरी घेणे.
(३) बुडक्या घेणे.
(४) नळ पाणी पुरवठा योजनांची विशेष दुरुस्ती.
(५) विंधण विहिरींची विशेष दुरुस्ती.
(६) टँकर्स / बैलगाड्या भाड्याने लावणे, टँकर्ससाठी डिझेल पुरविणे यावर होणारा खर्च.
(७) विहिरी अधिगृहित करणे.
(८) पाणी पुरवठा विहिरी खोल करणे/गाळ काढणे.
(९) तात्पुरती पाणी साठवण व्यवस्था करणे (टाकी बांधणे) किंवा सिंटेक्स टाकी बसविणे.
(१०) चारा छावण्या / डेपो यावरील खर्च.
(११) पाणी पुरवठा योजनांसाठी फिडर बसविणे.

****